

ที่อยู่อาศัยไท-ยวนราชบุรี

ชาวไท-ยวนมีวัฒนธรรมอยู่ตามพื้นราบ ไม่ใช่อยู่ในดงคอยหรือป่าเขา รูปแบบของสิ่งปลูกสร้างเพื่ออยู่อาศัยจึงเหมือนชาวไทยกลุ่มอื่นๆ ที่อยู่พื้นราบเดียวกัน คือ มีหลักการสร้างเรือนยกพื้นสูง เพื่อใช้พื้นที่ใต้ถุนเรือนเป็นทั้งคอกสัตว์เลี้ยง เช่น วัวควาย และทำงานจักสานหรือทอผ้า เป็นต้น

เมื่อครั้งที่อยู่ล้านนา ชาวไท-ยวนมีค่านิยมว่า ชาวบ้านไม่ควรสร้างเรือนด้วยไม้จริงเต็มหลัง จะใช้ไม้จริงทำเสาหรือกระดานพื้น ส่วนฝาจะใช้ฝาซี่ฮ้าย (ฝาไม้สาน) ถึงแม้จะมีเงินมากก็ไม่ควรสร้าง เพราะชาวบ้านจะดิฉินนินทาว่าที่ทำอยู่เกินวาสนา หรือตัดเทียมเจ้านาย ส่วนการสร้างด้วยไม้จริงเต็มหลัง จะเป็นของชนชั้นสูงในสังคม ข้อจำกัดทางธรรมเนียมนี้ เริ่มคลี่คลายเมื่อรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพราะยุคสมัยนี้ได้เปิดประเทศรับเอาแนวคิดและวิทยาการใหม่ๆ เข้ามาใช้ มีบริษัทต่างประเทศมาสัมปทานไม้ไทยสามัญชนที่ทำการค้าหรือทำงานร่วมกับต่างประเทศ ก่อให้เกิดรายได้ดี ส่งผลถึงการจัดสร้างบ้านเรือนให้ทัดเทียมกับผู้มีบรรดาศักดิ์

ชาวไท-ยวนที่เคลื่อนย้ายมาอยู่ราชบุรีตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๑ ก็ยังคงนำคตินิยมนี้มาด้วย คือ สร้างบ้านด้วยไม้จริงไม่เต็มหลัง ต่อมาบ้านเมืองพัฒนามากขึ้น เมื่อมีทรัพยากรมากพอ จัดซื้อหาวัสดุที่คงทนมาทำบ้านของตนเอง พัฒนาการทางรูปแบบของเรือนไท-ยวนราชบุรี จึงเป็นไปตามกลุ่มคนภาคกลาง คิดที่ว่าสามัญชนไม่พึงสร้างบ้านใหญ่ด้วยไม้จริงก็ลดลง เพราะการที่สามารถสร้างบ้านด้วยไม้จริง เป็นการแสดงออกทางฐานะประการหนึ่ง

นอกจากตัวบ้านที่เป็นเรือนนอนแล้ว บ้านของชาวไท-ยวนราชบุรีก็ยังคงหลักการใช้สอยเดิมๆ คือ ประกอบด้วย ครัวมอ (ครกกระเดื่อง) หลอมข้าว (ยุ้งข้าว) และครัวไฟ อีกทั้งยังมีคอกกล่าวว่ **ข้าวอยู่เหนือเกลืออยู่ใต้** หมายถึง มักสร้างยุ้งไว้ตอนเหนือ และสร้างครัวไฟวางตอนใต้ของเรือนแต่ก็เชื่อว่าทุกครัวเรือนจะต้องเป็นเช่นนี้ได้ทั้งหมด เพราะสภาพภูมิประเทศของราชบุรีไม่เหมือนสมัยอยู่ในล้านนาในอดีต ชาวบ้านจะใช้น้ำจากสระน้ำประจำหมู่บ้าน บางครัวเรือนไม่มีครกกระเดื่องของตนเอง แต่ก็สามารถไปใช้กับเพื่อนบ้านได้

บ้านไท-ยวน มักสร้างร้านน้ำไว้ประจำเรือน ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ต้องมี และเป็นเอกลักษณ์ของการกินอยู่โดยจัดสร้างไว้ใกล้ครัว หรืออยู่ใกล้กับบันได

ส่วนประกอบอีกอย่างหนึ่ง คือ เติ้น หรือ ชานเรือนเป็นส่วนที่อยู่สูงกว่าชานบันได ยิ่งในชนบท เติ้นนับว่าเป็นพื้นที่อเนกประสงค์ ถ้าแขกผู้ใหญ่มาพบ เจ้าของเรือนจะนั่งชานบันได ให้แขกนั่งบนเติ้นเพราะเป็นระดับที่สูงกว่า แต่ถ้าแขกผู้น้อยมาเยือน เจ้าของเรือนจะนั่งบนเติ้น ส่วนแขกจะนั่งบนชานบันได หากครัวเรือนใดที่มีลูกสาว เมื่อมีหนุ่มมา “แอ่ว” ก็มักใช้เติ้น เป็นที่พบปะสนทนากัน โดยหญิงสาวจะนั่งทำงาน เช่น กรอไหม ปั่นฝ้ายไปด้วย แต่ถ้าเป็นการแอ่วสาวเป็นหมู่ บรรดาหญิงสาวรวมถึงแม่ร้างนางหม้ายจะไปรวมตัวกันทำงานตอนกลางคืนบริเวณลานหน้าบ้านแทน เรียกว่า ลงช่วง นอกจากนี้ เติ้น ยังเป็นที่นอนของชายหนุ่มลูกเจ้าของเรือน เช่น เมื่อกลับมาจากไปแอ่วสาวบ้านอื่นมากขึ้นมานอนบนเติ้นได้เลยโดยไม่ต้องรบกวนใครๆ ให้ต้องเปิดประตูรับ วิธีชีวิตและความเป็นอยู่ทางสังคมของชาวไท-ยวนราชบุรี ได้ปรับเปลี่ยนและมีพัฒนาการไปตามยุคสมัย ส่งผลถึงรูปแบบการสร้างบ้านเรือนให้สอดคล้องกับการใช้สอยในชีวิตประจำวัน ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงเอกลักษณ์ของการสร้างที่อยู่อาศัยจึงจำเป็นต้องกล่าวถึงสมัยอดีต ส่วนในปัจจุบันนี้ บ้านเรือนไท-ยวนราชบุรี มีรูปทรงหลากหลาย ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจและรสนิยมของเจ้าของบ้าน จนไม่สามารถระบุได้ถึงบ้านเรือนแบบไท-ยวนแท้ได้